

BOSHLANG'ICH SINIF GEOMETRIYA ELEMENTLARINI IJODIY O'QITISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Nazarova Shahzoda Ilhomjon qizi
Termiz iqtisodiyot va servis universiteti
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Boshlang'ich sinfda geometriya elementlarini ijodiy o'qitishni takomillashtirish o'qituvchidan nafaqat bilim va malaka talab qiladi, balki dars jarayonida o'quvchilarni o'ylashga, tasavvur qilishga va ijodiy fikrlashga rag'batlantirishni ham talab etadi. Ushbu maqolada boshlang'ich sinfda geometriya elementlarini ijodiy o'qitishni takomillashtirishning pedagogik asoslari haqida so'z yuritamiz.

Kalit so'zlar: boshlang'ich sinf, geometriya elementlari, shakllar, ijodiy fikrlash, bilim, malaka, o'ylash, tasavvur

Kirish. Geometriya va uning boshlang'ich sinfdagi ahamiyati. Geometriya – bu shakllar, ular orasidagi munosabatlar, o'lchovlar va fazoviy tushunchalarni o'rgatadigan ilmiy soha. Boshlang'ich sinfda geometriya o'qitish orqali o'quvchilarni fazoviy tasavvur va analitik fikrlashni rivojlantirish mumkin. Geometriya predmetini o'rganish nafaqat matematik bilimlarni, balki umumiy intellektual qobiliyatlarni ham oshiradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun geometriya o'qitish jarayonida ko'proq vizual materiallar, o'ylar, mashqlar va o'quvchi faoliyatini qo'llab-quvvatlovchi ijodiy yondashuvlar zarur.

Geometriya elementlarini ijodiy o'qitishning pedagogik asoslari

2.1. O'quvchi faoliyatining asosiy prinsiplarini belgilash

Geometriya elementlarini o'qitishda o'quvchilarning faol ishtiroki muhim ahamiyatga ega. O'qituvchi o'quvchilarni faqat tayyor bilimlar bilan tanishtirib qo'ymasdan, balki ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishi kerak. Shu maqsadda turli metodlarni, masalan, "ijodiy ishlash" yoki "yangi shakllarni tasavvur qilish" metodlarini qo'llash mumkin.

2.2. Ko'rgazmali materiallar va resurslardan foydalanish

Geometriya elementlarini o'qitishda ko'rgazmali materiallar katta ahamiyatga ega. Turli xil shakllar, raqamlar, model va maketlar yordamida o'quvchilar ko'z

oldida geometrik tushunchalarni tasavvur qilishlari mumkin. 3D shakllarni qurish, kompyuter dasturlari yordamida interaktiv mashqlarni o'tkazish, o'quvchilarga o'z ijodiy fikrlarini ifodalash imkoniyatini yaratadi.

2.3. Ijodiy mashqlar va o'yinlar

Geometriya o'qitishda ijodiy mashqlar va o'yinlar o'quvchilarning qiziqishini oshiradi. Masalan, "Geometrik shakllar teatri", "Shakllarni topish o'yini" kabi interaktiv o'yinlar o'quvchilarga shakllar bilan ishlash va ularni kombinatsiya qilishda yordam beradi. Bu jarayonda o'quvchilar turli shakllarni yaratib, ularning xususiyatlarini o'rganadilar, xususan, simmetriya, burchaklar va o'lchovlar haqida bilib olishadi.

2.4. Sinfdagi ijodiy muhitni yaratish

Geometriya elementlarini o'qitishda sinfdagi ijodiy muhit ham muhim rol o'ynaydi. O'quvchilarni erkin fikrlash va o'z fikrlarini bildirishga undash uchun o'qituvchi o'zining ochiq va qiziqarli darslar bilan sinfdagi muhitni yaratishi kerak. O'quvchilarning tasavvurlari va g'oyalari hurmat qilinib, ular o'z ijodiy yondashuvlarini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'lishlari kerak.

3. Ijodiy yondashuvni qo'llash metodlari

3.1. Vizual va amaliy mashqlar

O'quvchilarga geometrik shakllarni chizish, ularni ajratish va qurish orqali o'quv materialini mustahkamlash mumkin. Bu amaliy mashqlar o'quvchilarga faqat matematik bilimlarni o'rganishda yordam bermaydi, balki ular tomonidan ishlangan yangi shakllar, ular orasidagi munosabatlarni o'rganish va analiz qilishga imkon yaratadi.

3.2. Problemalı vazifalar

O'quvchilarga murakkab vazifalarni berish, ular oldida yangi masalalarni hal etish uchun ijodiy fikrlashni talab qiladigan vazifalar qo'yish foydalidir. Masalan, "Shaklni ikki xil usulda qurish", "Ko'rsatilgan shakllardan eng katta va kichiklarini toping" kabi masalalar o'quvchilarga ijodiy yondashuvni rivojlantirishga yordam beradi. Boshlang'ich sinfda geometriya elementlarini ijodiy o'qitish nafaqat o'quvchilarning matematik bilimlarini, balki ular orasidagi ijodiy fikrlashni, tasavvur qilishni va analitik qobiliyatlarni ham rivojlantiradi. Geometriya o'qitishda ilg'or pedagogik metodlarni qo'llash, o'quvchilarning faoliyatini faollashtirish, turli ijodiy yondashuvlarni qo'llash orqali bilimlarni chuqurlashtirish va kengaytirish mumkin.

Geometriya o'qitishning pedagogik asoslarini takomillashtirishda ijodiy yondashuvlar, ko'rgazmali vositalar va zamonaviy texnologiyalarni samarali qo'llash o'quvchilarni nafaqat matematikada, balki hayotda ham muvaffaqiyatli bo'lishga yordam beradi.

Tadqiqot metodologiyasi va tahlil natijalari. Boshlang'ich sinfda geometriya elementlarini ijodiy o'qitishni takomillashtirishning pedagogik asoslari 1-sinf darsligi bilan bog'langan holda muhim ahamiyatga ega, chunki 1-sinfda geometrik tushunchalar va shakllar bilan tanishish o'quvchilarning keyingi matematik ta'limi uchun mustahkam poydevor yaratadi. Bu jarayonda o'quvchilar nafaqat geometrik shakllarni bilib olishadi, balki ularning yaratgan yangi shakllarini tushunish va ifodalashda ijodiy yondashuvni o'zlashtiradilar.

1. 1-sinf darsligida geometriya elementlarini o'qitishning boshlang'ich bosqichlari

1-sinf darsligida geometrik elementlar bilan tanishuv juda oddiy, lekin muhim bosqichdir. O'quvchilar uchun dastlabki darslar oddiy va yengil shakllarni – kvadrat, to'rtburchak, uchburchak, doira va boshqalarni o'rganishga yo'naltirilgan. Bu bosqichda o'quvchilarga:

- Shakllar haqida qisqacha tushuncha beriladi,
- Ularning xususiyatlari (masalan, to'rtburchakda 4 burchak, doirada esa burchak yo'qligi) tushuntiriladi,
- Shakllarni chizish va ajratish orqali o'quvchilarga amaliy mashqlar beriladi.

Bunda, 1-sinf darsligida shakllarni o'rganish orqali o'quvchilarni faqat nazariy bilimlar bilan tanishtirishdan ko'ra, ijodiy yondashuvni qo'llash muhimdir. O'quvchilar shakllarni yaratishda o'zlari ijodiy fikr yuritib, ular bilan turli mashqlarni bajarishlari kerak.

2. Ijodiy o'qitish usullarining qo'llanilishi

2.1. Ko'rgazmali vositalardan foydalanish

1-sinf darsligida shakllar va ularning xususiyatlarini tushuntirishda ko'rgazmali vositalar muhim rol o'ynaydi. O'qituvchi o'quvchilarga shakllarni chizish, modellar qurish yoki plastilin yordamida shakllarni yaratish orqali darsni yanada interaktiv va qiziqarli qilish imkoniyatiga ega. O'quvchilarga shakllarni jonlantirish, masalan, «Shakllar o'yini» orqali shakllarni turli holatlarda topish va ular bilan bog'liq misollarni ijodiy ravishda keltirish ularga o'quv materialini yanada mustahkamlashga yordam beradi.

2.2. Mashqlar orqali ijodiy yondashuvni rivojlantirish

1-sinf darsligida shakllarni o'rgatish jarayonida ijodiy yondashuvni rivojlantirish uchun mashqlar qo'llaniladi. Masalan, o'quvchilarga "To'rtburchakdan yangi shakl yarat" yoki "Doira ichida boshqa shaklni tasvirlash" kabi mashqlar berish mumkin. Bu mashqlar orqali o'quvchilar o'zlarining tasavvurini ishga solib, geometrik shakllar bilan turli ijodiy ishlarga kirishadilar.

2.3. Interaktiv darslar va o'yinlar

1-sinf darsligida geometrik shakllar bilan ishlashda o'quvchilarni o'ylashga va ijodiy ravishda fikrlashga undash uchun interaktiv o'yinlar va vazifalar qo'llaniladi. Masalan, o'quvchilarga shakllar beriladi va ular bu shakllardan yangi shakl yaratishlari so'raladi yoki shakllar bilan bog'liq turli vazifalarni yechishlari kerak. Bu o'yinlar va mashqlar o'quvchilarning geometrik tushunchalarni yanada chuqurroq o'zlashtirishlariga yordam beradi.

2.4. Sinfda ijodiy muhit yaratish

1-sinfda geometrik elementlarni o'qitishda sinfdagi ijodiy muhitni yaratish juda muhimdir. O'quvchilarni faol ishtirok etishga, shakllarni o'rganishda o'z g'oyalarini bildirishga undash kerak. O'qituvchi o'zining motivatsion va qiziqarli yondashuvi bilan sinfda o'quvchilarni o'ylash va ijodiy ishlashga rag'batlantiradi. O'quvchilarning fikrlarini hurmat qilib, ular yaratgan shakllar va tushunchalar o'qituvchi tomonidan qo'llab-quvvatlanadi.

3. 1-sinf geometriya elementlarini ijodiy o'qitishning afzalliklari

1-sinfda geometriya elementlarini ijodiy o'qitishning bir nechta afzalliklari mavjud:

- **Ijodiy fikrlashni rivojlantirish:** O'quvchilar shakllarni yaratishda va turli shakllarni o'zaro bog'lashda ijodiy fikrlashni o'rganadilar.

- **Tasavvur qobiliyatini oshirish:** Geometrik shakllar bilan ishlash orqali o'quvchilar fazoviy tasavvurlarini rivojlantiradilar.

- **Mustaqil ishlash ko'nikmalarini shakllantirish:** O'quvchilar shakllarni tasvirlash va yaratishda mustaqil fikrlashni o'rganadilar.

- **Darsni qiziqarli qilish:** Interaktiv mashqlar va o'yinlar o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularni faol ishtirok etishga undaydi.

Xulosa. Boshlang'ich sinfda geometriya elementlarini ijodiy o'qitishni takomillashtirish, 1-sinf darsligidagi mavjud pedagogik yondashuvlar bilan uyg'unlashgan holda o'quvchilarga shakllar va geometrik tushunchalarni

o'zlashtirishda keng imkoniyatlar yaratadi. O'quvchilarni ijodiy yondashuvlarga jalb qilish, ko'rgazmali vositalardan foydalanish, turli ijodiy mashqlarni bajarish orqali, ularning matematik tasavvurlari va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish mumkin. Bu jarayon o'quvchilarning nafaqat matematik bilimlarini, balki umumiy fikrlash va yaratish qobiliyatlarini ham shakllantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. M. E. Jumayev, Z. G'. Tadjiyeva. Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi. T. "Fan va texnologiya", 2005. 312 bet.
2. 1-sinf Matematika darsligi: L. O'rinboyeva va boshq. Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2021. – 160 b.
3. 2-sinf Matematika darsligi: L. O'rinboyeva va boshq. Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2021. – 192 b.
4. Matematika: 3-sinf uchun darslik. S. Burxonov va boshq. T.: "Sharq", 2019. – 208 b.
5. Matematika: 4-sinf uchun darslik. N. U. Bikbayeva va boshq. T.: "O'qituvchi", 2017. – 208 b.
6. Ziyaqulova M., Ashurova S., Toshpulatova N. BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARINING AQLIY SALOHIYATINI HAMDA KREATIVLIGINI OSHIRISHDA MENTAL ARIFMETIKANING O'RNI //Development and innovations in science. – 2023. – T. 2. – №. 3. – C. 92-98.
7. Niyohon T. THE WORLD OF SCIENCE IN PRIMARY CLASS STUDENTS IMPROVING THE INTERDISCIPLINARY FORMATION OF VIEW //International Journal of Pedagogics. – 2023. – T. 3. – №. 05. – C. 113-120.
8. Toshpulatova N., Almanova D. THE CONTENT AND TASKS OF TEACHING MOTHER
9. Ziyaqulova Maftuna Shuhrat qizi "Problems and solutions of scientific and innovative research" "Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy fazilatlarini

shakllantirish mexanizmi''- 2024- yil 182-1187-betlar Volume 01. ISSUE 07
universalconference.us.

10. Ziyaqulova Maftuna Shuhrat qizi and Feruza Hayitova Abdullayevna,
“THE ROLE OF PICTURES IN THE FORMATION OF STUDENTS 'CREATIVE
ABILITY IN LITERACY LESSONS”, IEJRD - International Multidisciplinary
Journal, vol. 6, no. 4, p. 3, Jul. 2021.